СВОБОДА

SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК — UKRAINIAN DAILY

РІК XLVI. Ч. 209. Джерзі Сіті, Н. Дж., пятниця, 9-го вересня 1938. — No. 209. Jersey City, N. J., Friday, September 9, 1938. VOL. XLVI.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. 4-0807. THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

ПЕРШИЙ СОЮЗОВИЙ ДЕНЬ У ДІТРОЙТІ

ДІТРОЙТ (Мішіґен). — У неділю, 4 вересня, відбувся в місцевім Бродвей Парку величавий Перший День У. Н. Союзу. Не зважаючи на ріжні манітестації й конвенції, на котрі звідси виїхало багато людей, на цей День зібралося коло 2,000 учасників. Були представники не лише з Дітройту й околиці, але й з таких далеких околиць, як Клівленд, Шікаґо, Питсбурґ, у Злучених Державах, та з Торонта й Виндзору, в Канаді.

При гарній погоді програму переведено торжественно. Врочистість оберталася вся довкола У. Н. Союзу, так, що навіть політики, котрі приїхали виголошувати тут свої політичні промови, запізнавшися з духом свята, на врочистій гостині не говорили про політику. До звеличання свята причинилася немало Союзова Молодеча Орхестра „Київ", зорґанізована при відділі 94. У. Н. Союзу, котра дала для гостей концерт. Річеву промову виголосив о. д-р Чиганський, парох Гемтремку, член відділу 20. У. Н. Союзу.

Головну промову про наші завдання й ідеольоґію Союзу виголосив Дмитро Галичин, головний рекордовий секретар У. Н. Союзу, а союзовці вислухали цю промову зо скупленою увагою. Потім промовив С. Куропась, головний контрольор У. Н. Союзу з Шікаґо. Витали свято теж Сумашко з Шікаґо й Дуда з Виндзору та гість з Клівленду. З місцевих бесідників говорили: Чарновський, Кузь, Кіптик, Шустакевич і Головчак. Програмою проводив д-р А. Кібзей, головний контрольор У. Н. Союзу.

Союзові дружини „Мазепа" й „Юкадети" грали в „бейзбол". Перемогла дружина „Мазепа".

ВЕЛИКИЙ СТРАЙК КРАМНИЧНИХ РОБІТНИКІВ.

САН ФРАНСІСКО (Каліфорнія). — Кілька тисяч крамничих помічників, зорґанізованих у юнії Американської Федерації Праці, вийшли на страйк у 27 головних департаментових крамницях і їх 8 філіях.

Вулицями міста відбулися масові страйкові демонстрації.

Під крамницями, проти котрих ведеться страйк, походжають страйкові пікети, звичайно робітниці крамниць, одіті в якнайкращу одіж. Пікети апелюють до покупців чемною просьбою.

Рівночасно з цим страйком почався тут великий локавт робітників гуртових маґазинів („вергавзів"). 121 таких маґазинів викинули з роботи 3,000 робітників, зорґанізованих у юнії Комітету Промислової Орґанізації.

СЕНАТОР ЗАКИДАЄ РУЗВЕЛТОВІ ПРЯМУВАННЯ ДО ДИКТАТУРИ.

ШІКАҐО. — У розмові з ґазетярами, що її мав при своїм переїзді через місто, сенатор Вендерберґ заявив, що президент Рузвелт тому виступає проти вибору до конґресу нюйорського конґресмена О'Конора, що Рузвелт хоче бути диктатором.

Сенатор Вендерберґ відомий зо свого консерватизму.

ЮНІЯ ХОЧЕ ТРЕТЬОЇ КАДЕНЦІЇ РУЗВЕЛТА.

СТ. ЛУІС (Мізурі). — На конвенції юнії електричних, радіових і машинових робітників, що належить до Комітету Промислової Орґанізації, принято одноголосно резолюцію, в котрій взивається Рузвелта ставити втретє свою кандидатуру на уряд президента Злучених Держав.

УРЯД ДАЄ ГРОШІ НА РОЗБУДОВУ.

ВАШИНҐТОН. — Президент Рузвелт одобрив низку позичок для контракторів на будову нових мешкань. Разом одобрено 30 таких проєктів і признано їм позичок на загальну суму 48 міліонів 279 тисяч долярів. З того у стейті Ню Йорк одобрено три проєкти, а в стейті Ню Джерзі два.

Всі проєкти мають дати приміщення 10,140 родинам.

КРИТИКУЮТЬ УРЯД ЗА ПРОДАЖ ЗБРОЇ НІМЕЧЧИНІ.

ВАШИНҐТОН. — Місцевий відділ Національної Ґілди Адвокатів виступив з публичним рапортом проти продавання зброї й амуніції Німеччині.

Рапорт уважає такий продаж нарушенням договору Америки з Німеччиною з 1921 року та закону про невтральність з 1 травня 1937 року.

ВІЙНА ПРОТИ ПОЛЬОВИХ КОНИКІВ.

РІДЖАЙНА (Канада). — Знавці комашого життя й представники урядів Канади й Злучених Держав радили тут над спільною акцією Америки й Канади для боротьби проти язви польових коників.

НАЦІСТИ В ЯПОНІЇ.

Для закріплення німецько-японського порозуміння Японію відвідала ґрупа молодечої націстичної молоді. На світлині ці гості парадують вулицями японської столиці Токіо.

ПРОПАҐАНДНА ФІЛЬМА ДЛЯ АМЕРИКИ.

„Комсомолець України" з 16. 8. 38 подає, що в Харкові знимають трикольорову фільму для вистави в Ню Йорку. Тепер працюють над сценою „Український народ разом з московським буде бити ворога на його території". Таку сцену мож було бачити в дійсності на всесоюзній параді фізкультурників у Москві. (Це робиться тому, що в Америці багато українців. Москалі хочуть показати братання москалів з українцями, щоб спантеличити американців-українців). Фільма не є дійсність!

СКАНДАЛЬНІ ТРАНСПОРТИ КОНЕЙ ДО ГОЛЯНДІЇ.

Краківський „ІКЦ" звертає увагу на лист з Голяндії від „Голяндського Союзу Опіки над Звірятами" такого змісту: „Останніми часами трапляється часто, що коні, висилані з Польщі, прибувають до Голяндії в такому жалюгідному стані, що ми примушені звернутися до краківського Союзу, щоби подбав, щоб таких скандальних траспортів більше не було"... „ІКЦ" додає, що такі речі понижують опінію Польщі в краях такої високої культури, як Голяндія.

МАВ ЖЕНИТИСЯ, ПОМЕР В ОГНІ.

Джан Ґенон, 45-літній ветеран світової війни, що жив у Бруклайні, Масачусетс, збирався женитись перед Днем Праці, але відложив свій шлюб на після свята. Кілька годин перед заповідженим шлюбом помер у пожарі свого дому.

ТУГА ЗА... ПРОКАЗОЮ.

Гарна 18-літня анґлійка Маріон Діліп з Ешфорду, скінчивши ґімназію, рішила присвятити всі свої сили... лікуванню прокази на Далекому Сході. Для цієї цілі вона вибереться на студії до Кардіфу, де є спеціяльна лябораторія для вивчення цієї страшної недуги.

ДЕШЕВИЙ КОНФІДЕНТ.

Недавно в Самборі скоїлася подія, яка кидає трохи світла на виховання нашої молоді угодовецькими кличами.

Бувший працівник Окружного Союзу Кооператив у Самборі, Михайло Мищишин, прийшов до канцелярії Союзу, щоб написати кілька слів на українській машині. Урядник М. Павлівський, не підозріваючи в нічому колишнього товариша праці, позволив. Це повторилося три рази. За кілька днів вийшло ось що. Мищишин приступає до одного з нових директорів Союзу, представляється як урядник Вежбіцкі, мовляв, він є в тарапатах фінансових раз, а друге, що трохи жалує українську суспільність, та тому хоче зрадити одну тайну, яку почула його жінка на якімсь-там принятті від жінки тайного поліцая, як вона хвалилася здібностями свого чоловіка, немов останній, знаючи місце переховy летючок О. У. Н., унеможливлює їх розкинення. Опісля, сказавши приблизно це місце, зажадав 300 зл. Директор настрашивсь, а що не міг нічого зробити, умовився з Мищишином, що стріне його разом з начальним директором та разом добють торгу. В умовленім часі директори, взявши з собою голову надзірної ради, п. Чижовича, як свідка, явились на умовленому місці. Мищишин, побачивши, що з ними є людина, яка його знає особисто, не явився. Тоді вони покликали ще одного свідка, радника Козбура, і пішли до кнцелярії Союзу. І справді тут знайшли плік летючок, на шафі за ліквідаційною книгою, так, як він сказав. Негайно віднесли їх на поліцію та тут із здивуванням побачили вже арештованого Мищишина. Поліція, знаючи про його намір, слідила його та в критичному моменті заарештувала. Тепер він посидить у тюрмі за підкинення летючок, бо знайдені в Союзі летючки були ним підкинені. І так замісць заробити 300 зл., як пан Вежбіцкі, попався в тюрму з імям конфідента - недоука.

ВСТУПАЙТЕ ГРОМАДНО В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ.

КРІВАВА ПІМСТА ПІСЛЯ 20 ЛІТ.

У Чертежі, пов. Журавно, родина Борщуків і Височанів процесувалася довший час за польову дорогу. У лютому ц. р. дійшло між сусідами з тієї причини до завзятої суперечки, що перейшла в бійку. Довкола зібралася, як це звичайно буває, юрба цікавих. Коли один із Борщуків, Михайло, старався вспокоїти тих, що сперечалися, з юрби вискочив нараз Мехайло Савчин, зрештою у справі суперечки зовсім незаінтересований, добув баґнет і пробив Михайла Борщука в живіт. Пробив наскрізь печінку, тому Михайло Борщук помер.

Тепер станув убивник перед окружним судом у Стрию на виїздовій сесії у Журавні. Обвинувачений заперечив, начеб убив Михайла Борщука, а рівночасно зізнав, що Борщук був в українській армії його підстаршиною та знущався над ним. Так то обвинувачений сам піддав причину свого вчинку, себто пімсту після 20 літ. Оборони своєї обвинувачений не доказав і суд засудив Михайла Савчина на досмертну вязницю з відібранням громадянських прав.

КУПИВ „ЧОРТА".

До ворожбита-ясновида в Холмі зголосився кольоніст з Модвінова, Бронислав Шостак, по раду, як відібрати позичені тому 10 літ якомусь Б. Савулі в Холмі 1,200 зл. Ворожбит згодився відступити свого чорта, що мав відібрати гроші. За 100 зл. Шостак одержав інструкції й талізман, але чортяка не прийшов! Шостак повідомив поліцію.

ПРЕЗИДЕНТ ПРО ПОТРЕБУ ПРЕСИ.

У своїм листі до Френка Шрота, нового накладця щоденника „Бруклин Іґл", президент підносить потребу „сильної, смілившої й свобідної преси". Каже, що без ґазет, які шукають правди й справедливости, Америка не може знайти дороги до добробуту.

ПРЕЗИДЕНТ ПОЛЬЩІ НЕ ПОМИЛУВАВ ІЛЯРІОНА КУКА

ЛЬВІВ. — Засуджені за напад і вбивство власників фільварку в Белзі, Ясінських, Ілярій Кук і Володимир Качор звернулися до президента Польщі з проханням замінити смертну кару на досмертну вязницю. Президент помилував тільки Качора, а затвердив смертний присуд на Ілярія Кука. Екзекуція має відбутись у Львові, бо у Львові перебував засуджений.

СУД НАД УКРАЇНСЬКИМИ СЕЛЯНАМИ.

ЛЬВІВ. — Польський суд у Замості судив 31 селян зо села Хмільки, на Холмщині, за те, що вони хотіли зірвати печатку на місцевій православній церкві, яку опечатав уряд. В акті обвинувачення говориться також, що „юрба з 200 людей приневолила до втечі війта Матисяка з поліцією, після чого сама відкрила двері церковці, яку влада була замкнула". Церковця та, як каже акт обвинувачення, була поставлена „нелеґально". Селяни доказують, що влада дозволила їм будувати церковцю під умовою, що підчас виборів селяни будуть голосувати на державних кандидатів. Селяни додержали обіцянки, але це не помогло.

КОСЬОРОВІ НАВІТЬ НЕ ДАЛИ ПОВІСИТИСЬ.

МОСКВА. — В Москві розійшлася чутка, що бувший перший заступник советського премієра Молотова, Станислав Косьор, котрий був також донедавна першим секретарем компартії України, а котрого кілька місяців тому арештовано та посаджено в тюрму, хотів повіситись і в той спосіб закінчити свою советську каріеру. Та сторожа не позволила йому на цього роду фінал, бо треба ще буде його до важних зізнань. Після цеї невдачі Косьор хотів себе заморити голодом, та Єжов приказав його силою годувати.

УСУНУЛИ СТОМОНЯКОВА.

МОСКВА. — В советських урядових ґазетах появилось повідомлення, що влада усунула 7 серпня ц. р. заступника комісара закордонних справ, Бориса Стомонякова. Стомонякова вважали найкращим знавцем далеко-східних справ, а також у відсутності Літвинова він керував цілим закордонним департаментом. Цікаве те, що усунули його саме тоді, коли напруження між Советами і Японією за Чанґкуфенґ було найвище.

СУДЕТСЬКІ НІМЦІ НАГЛО ПЕРЕРИВАЮТЬ ПЕРЕГОВОРИ.

ПРАГА. — Судетські німці нагло заявили, що вони переривають дальші переговори з чеським урядом, а то тому, що чеська поліція в Моравській Остраві побила їх посла. Наводячи цей випадок, делеґація німців заявила, що чеська влада видно не має контролі над подіями, супроти цього дальші переговори будуть безплідні.

В АНҐЛІЇ ВВАЖАЮТЬ ЦЕ ЗА ПОГАНИЙ ЗНАК.

ЛОНДОН. — Перервання переговорів чехословацького уряду з судетськими німцями вважають в Анґлії за поганий знак. Сподіваються, що світ зближається до вибуху. В лондонському „Таймсі" появилась редакційна стаття, яка викликала чимало клопоту і заперечення з боку уряду. В тій статті піддавано плян, щоб Чехословаччина сама відступила раз на все судетських німців і в той спосіб позбулась клопоту. Другого дня появилася вже інша стаття, яка накликає уряд до неуступчивости і до яснішої заяви на адресу німців, що Анґлія таки піде до війни. Вкупі з тим анґлійська преса пригадує, що в липні 1914 р. анґлійський уряд також заявляв, що „може в потребі піти до війни", але німці не вірили в це і за два тижні Анґлія вже була у війні. Тепер німці також не вірять, що Анґлія піде до війни, і тому знов грозить така сама небезпека, як у 1914 році.

ДАЛЬША МОБІЛІЗАЦІЯ ФРАНЦІЇ.

ПАРИЖ. — Французькі касарні далі наповняються військом. Обчисляють, що Франція тепер має під зброєю 1,200,000 вояків, себто два рази стільки, скільки треба в мирнім часі. Військовий штаб списує також приватні і міські автобуси, якими в потребі думає доставляти військо на фронт, як це робив у 1914 р. приватними таксівками. Французька федерація праці, яка має 5 міліонів членів, заповіла, що внаслідок загрози війни солідаризується з урядом, погоджується на уступки в годинах праці і закликає своїх членів до видатної продукції у воєнному промислі.

ЕСПАНСЬКІ НАЦІОНАЛІСТИ ЗНОВ У НАСТУПІ.

ГЕНДАЄ. — Еспанські націоналісти перейшли знов у наступ над рікою Ебро і стараються пробити собі шлях на Валенсію. Вони пробували здобути Валенсію вже півтора місяця тому і розвинули були тоді офензиву, але та офензива була спаралізована червоними військами в той спосіб, що вони повели сильний наступ на іншому відтінку, на місто Ґандезу.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays by the Ukrainian Press and Book Company, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jeresy City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

За оголошення редакція не відповідає.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

МІЖНАРОДНЄ ЗНАЧІННЯ УКРАЇНСЬКОЇ СПРАВИ

У своїй статті під таким заголовком львівський щоденник „Діло" підкреслює велику вагу хвилі для української справи. Виходить часопис з обсервації, що українська справа щораз більш відома в світі та що навіть у моментах, коли про неї голосно не говорять, вона є пильно нотована „на біржах політичного світу як справа щораз ближчого завтрішнього дня, далекосягла й така, яку необхідно поладнати"... „Серед безлічі справ, які творять справжній хаос відносин в Европі", каже далі стаття, „українська проблема є тільки одним відтинком, і тільки одною із справ, про яку знають і відчувають, що вона прийде на чергу і що тому треба за нею вже тепер слідкувати".

На доказ свого твердження стаття наводить слова одного, по йменні не поданого „визначного англійського журналіста", що, мовляв, „центральною проблемою впорядкування відносин у східній Европі скорше чи пізніше мусить стати справа створення української держави над Дніпром".

„Стверджуючи факт поважного зацікавлення громадянської опінії світу українською проблемою та факт ступневого, але безупинного зросту розуміння в політичних колах Европи української проблеми в її міжнародньому аспекті", кінчається стаття, „мусимо додати, що про нашу долю таки рішати будемо ми самі: своєю працею, орґанізованістю й готовістю до жертв та посвяти, або своїм маразмом думки та параліжем волі, своєю політичною розпорошеністю чи дефетизмом".

Стаття відноситься явно лише до Европи. Вона, як видно, зовсім свідомо пропускає зпід уваги Америку і її ролю в порядкуванні того, що стаття називає всесвітнім хаосом. Як вона говорить в інших уступах, не наведених тут, про завдання української іміґрації, то не говорить про українську іміґрацію в Америці, а лише про українську іміґрацію в ріжних европейських краях.

Хоча це зроблено свідомо, то не можна вносити, щоб часопис не знав ні про вагу Америки у всесвітній політиці, ні про ролю, яку для вирішення української справи може відіграти українська іміґрація в Америці. Якщо зо статті можна зробити в тій справі який висновок, то хіба такий, що про значіння Америки в усесвітній політиці говорити повинна передовсім українська іміґрація в Америці. На неї спадає обовязок зробити для української справи все, що в Америці в цій справі зробити треба, чи зробити дасться.

Що українською справою цікавляться в Америці, знаємо всі. Що розумні люди добре свідомі її ваги для замирення світу, теж знаємо. Одначе рівночасно з тим ми теж знаємо, що зацікавлення Америки не поступає так, як нам бажалосяб. І тому українська іміґрація в Америці мусить взятися тепер з подвійною енерґією до української пропаґанди, бо від цеї праці буде залежати в досить поважній мірі те, як буде вирішена українська справа.

Д-р Кирило Трильовський.

„ДОБРЕ МОЇЙ ЖІНЦІ, ХАЙ МЕНЕ БЮТЬ!"

(В справі закарпатської України).

I.

В італійських горах Абруцах відбулися недавно військові маневри, а коли в присутності короля і Мусолінія скінчилася парадна ревія, то Мусоліні виголосив до війська промову, в якій між іншим сказав таке:

„В часах, коли в кількох частинах світу гремлять гармати, було би безглуздям себе обманювати, булоб злочином не робити приготовань. Ми себе не обманюємо і тому приготовляємось".

Значить, Мусоліні бачить дуже добре, що наближається нова світова війна, яка очевидно приведе за собою не лише величезне знищення, але й великі зміни в політичнім світі, зокрема під ґеополітичним оглядом.

Найбільшу небезпеку вибуху війни представляє загострення відносин між судетськими німцями та чехословацьким урядом, а через це і між Чехословаччиною й Німеччиною.

Ще не так давно вмішування чужодержавного уряду у внутрішні відносини якоїсь держави булоб чимсь чудним, чимсь цілком недопускальним у дипльоматичнім світі. Але тепер інакше. Німеччина має велику силу в руках і береться диктувати свою волю іншій, меншій державі. Уже раз, в червні ц. р., Анґлія вмішалася сміло у той спір і через це не допустила до вибуху війни. Але, бачучи, що жах вибуху війни висить дальше над тими двома державами, а затим і щонайменше над цілою Европою, рішився її уряд на ще трудніший крок: вислав до Праги свого мужа довіря, лорда Ронсімена, з цілим почотом знавців, щоби переговорив з чехословацьким урядом, з німцями та з іншими меншинами в Чехословаччині і полагодив усі справи на мирний лад.

Підчас тих переговорів Німеччина і Чехословаччина узброюються на всі лади.

Є загальне переконання, що цього року до війни ще не прийде, але на другий рік прийти до неї мусить. Німці ставляють так далеко сягаючі бажання, що на випадок сповнення їх булиб нарушені самі основи чехословацької державности, а на таке чехословацький уряд піти не може. До цього прилучаються ще ріжні сумні події, викликані надмірним розяренням з обох боків, і так взаємні відносини обох націй в одній державі стають просто нестерпні.

У Чехословаччині є до полагодження домагання ще й інших національних меншин: словаків, мадярів, українців і поляків. Словаки готові навіть уконституюватися як самостійна держава (чиж нема таких над Балтійським морем?), мадяри хотять вернутися до своєї існуючої мадярської держави, а цього самого хочуть і 110 тисяч поляків.

А щож має статися з 700 тисячами українців, розділених іще в нутрі Чехословаччини на 200 тисяч, причіплених до Словаччини, та 500 тисяч у „Підкарпатській Русі"?

Замало їх, щоб добиватись державної самостійности, але не мають вони (крім зрадників мадярів) найменшої охоти ані йти під кріваве мадярське ярмо, ані бути прилученими до „Малопольскі Всходней" і зажити в таких гаразда́х, у яких живуть тамошні їх брáття галичани, волиняки й інші.

Для закарпатських українців нічого іншого не лишається, як лише триматись кріпко чехословацької республики, бож вистане лише хлопським розумом поміркувати та розібрати всі „за" і „проти", щоби переконатися, що тут іншого виходу нема. А може хотілиб наші закарпатські українці (закарпатські з уваги на головний осередок України, Київ) пристати до Румунії або може до Словаччини, котра якщо не словачить, то обмосковлює наших 200 тисяч українців, що їх приділив до неї сумної памяти д-р Карло Крамарж, дарма, що д-р Жаткович противився тому?

Про відносини наших братів на Закарпатті, та взагалі українців до чехів, поговоримо ще далі, а покищо уявім собі тут, які то всілякі пляни мають щодо закарпатської України ріжні наші непокликані „приятелі".

Ось є, наприклад, такий польський політик-журналіст, Адольф Бохеньскі. Він належить до невеликої ґрупи молодших польських консерватистів, які признають, що в інтересі Польщі є розбиття Росії на складові етнічні частини, а передовсім відірвання від неї Наддніпрянської України та створення з неї самостійної держави. Для узасаднення своїх поглядів написав А. Бохеньскі немало статтей та видав книжку „Мендзи Немцамі а Росйон".

У тій своїй книжці пише він між іншим таке:

„Під цю пору не може мати Польща ніяких претенсій до Підкарпатської Руси. Збільшування числа українців в границях держави (очевидно польської. — д-р К. Тр.) не належалоб чейже до розумних кроків. Також на випадок створення самостійної України над Дніпром не мала би причини Польща (посварена правдоподібно з тою Україною) причини побиватися за тою Підкарпатською Руссю. Лише на випадок польсько - української федерації моглоб це статися. Признаємо одначе згори, що така федералістична розвязка справи є найменш правдоподібно, хочби лише з причини браку відповідного настрою по стороні українців. Одначе Підкарпатська Русь повинна відділити Чехословаччину від Росії, та повинна припасти мадярам".

А ми запитаємо: від якої Росії? Адже за плянами п. А. Бохеньского має повстати самостійна Наддніпрянська Україна, а вона тоді булаб найкращою, бо і найширшою перегородою між Чехословаччиною і Росією, Росією дійсною, на своїх чисто російських областях.

І що за щедрість у того п. А. Бохеньского в роздаванні чужих земель, а до того зо славянською людністю, на поталу якимсь звірським, гунським недобиткам, поклонникам „святої шибениці". І чи не проти тих польських братанків протестував підчас війни польський міністер Длуґош в австрійськім кабінеті за їх звірські, масові вішання польських селян у західній Галичині?

Автім, наскільки йде про „гойність" цього роду, яку проявив А. Бохеньскі, то бачимо її в інших, численних польських публичних діячів, що нагадаю хочби лиш ученого професора М. Здзеховского у його брошурі про Угорщину. А ґрупа, що стоїть коло А. Бохеньского і часопису „Політика" так перепудилась можливости, що закарпатська Україна дістане автономію (признану їй зрештою міжнароднім договором), що аж голосно запротестувала проти того.

Ту „безшабашність" у розпоряджуванні чужими землями і чужим людським матеріялом бачимо найліпше в статті відомого польського журналіста Вл. Студніцкого, поміщеній недавно у виленськім „Слові". Він розправляється в ній зо статтею сенатора Ст. Козіцького п. з. „Польща і війна". Оба вони годяться з тим, що війна Німеччини з Чехословаччиною є неминуча і що на випадок перемоги Німеччини „Мадярщина (союзниця Німеччини. — Ред.) повернеться до історичного польсько - мадярського кордону", то є до Карпатів. І пише В. Студніцкі: „Слушним є твердження С. Козіцького, що чехословацька держава є загрожена, але не годимося з тим, що чеський нарід є загрожений. Щезне чехословацька держава, але буде існувати чеська держава без угорської Руси.

„Чехи впродовж століть ставили на Росію і завдяки участі Росії в світовій війні виграли величезну ставку: державу з кордонами, що перевищили їх найсміліші мрії. Тепер рахують передовсім на поміч Совєтів і мають надію на спільний кордон з Росією. Тільки по довершеній ампутації, по втраті чеського коридора (то є віддання Словаччини і закарпатської України мадярам. — Д-р К. Тр.), судетських німецьких округ та заользанського Шлеська змінять чехи своє наставлення в зовнішній Польщі. Ампутована Чехія буде польонофільська, бо мусітиме шукати опори в Польщі. Чехословаччина з 35% німецького населення не могла би бути союзницею Польщі проти Німеччини. Чехія з 10% німецького населення буде, якщо не в збройній боротьбі, то в економічній союзницею Польщі.

„Ліквідація чеського коридора (Словаччини і закарпатської України. — Д-р К. Тр.), поворот Мадярщини до історичного польсько - мадярського кордону (то є до лінії Карпатів. — Д-р К. Тр.), скріпляючи нашу польську мілітарну позицію у відношенні до Росії (Совєтів. — Д-р К. Тр.), скріпляє і наше становище у відношенні до Німеччини".

Ось так представляє собі п. Вл. Студніцкі наслідки розбору чехословацької републики, очевидно на випадок перемоги Німеччини над нею.

І тепер хай собі наші американські „руснаки" як і взагалі всі українці в Злучених Державах, у Канаді і Полудневій Америці поставлять ясно перед очі, яка небезпека висить над тою нашою дорогою закарпатською Україною, про котру М. Драгоманів іще в 70-тих роках минулого століття писав, що його так за нею серце болить, як за пораненим братом.

Хай собі читачі пошукають числа „Свободи" з 1-го і 2-го березня ц. р. і прочитають там статтю Клима Обуха про **„Торг за закарпатську Україну"**. А в тій справі вже їздив польський міністер заграничних справ, Бек, до Риму, а власне в часі переїзду отсеї статті за океан їде голова Мадярщини, адмірал (без маринарки) Горті, до Берліну, щоб у тій справі з Гітлером остаточно добити торгу.

Власне перед двома днями відбулось у Львові в салі Великого Театру демонстраційне польське віче, на котрім ухвалено резолюцію, в якій говориться:

„Львів пересилає полякам, що пробувають у чеській неволі, своє братнє поздоровлення і гаряче та сердечне бажання витривати в боротьбі за їх слушні права і заразом прирікає торжественно в імені Східньої Малопольщі (східньої Галичини. — Ред.), що на випадок потреби можете, браття, на нас числити на чинну допомогу навіть цілого польського народу".

Річ ясна, що на поміч загроженій закарпатській Україні повинні поспішити найперше всі її сини і дочки — ті, що живуть у краю, як, і передовсім, ті її сини і дочки, що живуть у свобідних заграничних краях і мають змогу навіть військово орґанізуватись. Орґанізувались так і поляки і чехи і словаки, то можуть це і наші браття у відповідній формі робити. І я звернувся в тій справі ще в березні ц. р. відозвою до „угрорусинів", чи як там вони звуть себе, в Злучених Державах Америки, та дістав відповідь, що „опінія" такій орґанізації противна, а з Канади навіть взагалі я не дістав відповіди.

І коли запальна бомба вже висить над такою дорогою частиною нашої Батьківщини, вони грають ролю „ображених", бо... бо їх чехи образили! А чим же їх образили, що вони переповнені тою „образою" так, що не хотять частини власної Батьківщини боронити?

Отже безумовно тим нещасним мовним плебісцитом, котрий, певна річ, тому так погано випав, бо таки свої власні просвічені люди замало над народньою масою працювали та її замало освідомлювали. Автім і сам ґубернатор закарпатської України заявив у Празі, що це був дуже нещасливий помисл насланого з Праги шкільного радника.

Та чи не винуваті тут і еміґранти з Підкарпатської Руси в Америці, що своїх братів у краю листами не освідомлюють, а „затемнюють" листами й часописами.

Коли наша американська „опінія" така, то хіба вона кожної хвилі може також заявити, щоб і справді таки „Подкарпатську Русь" назад до „мадяроршаґу" приділено.

Але поза тими (тисячами!) закарпатських „руснаків" є ще сотки тисяч таки наших свідомих українців, як із Закарпаття так з Галичини та з Великої України. Адже й вони мають право й можність говорити про цю справу і навіть свою волю заманіфестували ділами.

Чейже не треба аж з Европи, і то таки з самої закарпатської України, подавати сиґнал „SOS", щоб відізвались, і то ділом, ті, що їм доля кожної частини нашої Батьківщини лежить на серці, і то частини, всім нам такої дорогої і своїм теперішнім — можна майже сказати — чудесним відродженням!

(Дальше буде).

Володимир Островський.

ПІД ЗНАМЯ ХРЕСТА

Повість
з часу охрещення Руси-України в 988 р.

(6)

— Казав уже тобі, — хвилювався Вівіян, що ніхто не знає, що він думає. Він і з поганами не свариться. Чув, як вони сьогодні вигукували на вулиці? А він і вусом не повів.

— Так, — зідхнув Кирило — видно, що з ним треба бути обережним.

— А в Царгороді — підхопив Вівіян — не хочуть про це думати. Пообіцяли йому Ганну й зламали своє слово, не прислали царівни. Таке то роблять наші імператори!

Кирило знову посміхнувся.

— Дід імператорів, Константин Порфірородний, залишив заповіт:

„Коли який з невірних і нікчемних північних народів почне домагатися, щоб посвоячитися з імператором ромеїв, взяти в нього доньку за себе, або свою доньку видати за імператора або його сина, треба відповісти на таке ганебне жадання, що на це є заборона, страшна непорушна постанова святого й великого Константина".

— Дурна пиха! — вигукнув Вівіян, почервонівши. — Хай прийдуть сюди й спробують сказати це Володимирові. Може ти, Кириле, скажеш йому? — глузливо посміхнувся. — А мав нагоду сьогодні сказати. Хе-хе-хе!

Кирило стиснув зуби й мовчав, як справжній фільософ. Вівіян теж мовчав, чекаючи, як він буде виправдуватися.

— Вивіяне, — нарешті обізвався Кирило — наші імператори ніколи не спішилися хрестити Русь, бо колиб вона була освічена й сильніша, то це більше загрожувалаб нам. Не спішаться через те, й імператори Василь та Константин...

Вівіян червонів і кипів:

— І зле, що не спішаться! Так чи не так, а Володимир усеодно Русь охрестить, усеодно своє князівство зміцнить. Сам Бог його вибрав, щоб він здійснив тут пророкування апостола Андрія Первозванного. А чи ліпше булоб для нас, якби він приняв християнську віру від німців чи інших, якби збратався з іншим проти нас? Ні, імператори не думають, яке лихо роблять. Якби вони прислали Ганну, то Володимир охрестив би ввесь нарід, бо, маючи шваґрів імператорів, не боявсяб своїх поган. А ми малиб доброго союзника, наша торговля знайшлаб тут золоте дно, наші кольонії на березі Чорного моря й у Криму малиб спокій. Всього цього позбавляють нас забобони. Ще гірше, що русичі вже були під стінами Царгороду, вже прибивали щит до його воріт і дорогу добре знають. Але для Володимира буде цього замало: коли він піде на Царгород, то вже напевне захоче сісти на імператорському троні. Він не Святослав. Ти, фільософе, повинен вияснити це імператорам: нехай не дратують Володимира, нехай віддадуть Ганну та поможуть йому охрестити Русь.

— Звичай звичаєм і закон законом — відповів Кирило — ламати їх не так легко. Сам бачиш, як Володимир обережно береться до зміни віри й звичаїв поган. А про добро імперії теж треба думати. Зрештою, Володимир варвар. Від нього так далеко до імператорів, як від землі до неба.

— Зате — скипів Вівіян — від Києва до Царгороду ближче!

Кирило знову посміхнувся своєю таємничою усмішкою.

— Хоч ти не фільософ, а кажеш багато правди. За це люблю тебе й нічого не скриваю від тебе. Знай же, друже: мене з тим і прислали сюди, щоб до всього приглянутись, усе зважити й знайти найліпший для нас шлях. Але пий. Вино добре.

V.

ТИХОША ВІЩУЄ СМЕРТЬ БОГІВ.

Боярин Тихоша через свій молодий вік та через те, що належав до оборонців поганства та сторонників старого Славія й інших опозиціонерів, не бував у княжому теремі й не брав участи у Володимирових урочистостях. Але не дармо він носив імя „Тихоша": він дуже цікавився справами князівства й вів свою роботу тихо, розсудливо, без різких публичних виступів. І за цю таємничість і стриманість уважали його розумним і надійним молодим політиком. Бувало, що й старші бояри прислухувалися до його голосу.

Тихоша вважно придивлявся до того, що діялося в часі урочистого походу грека Кирила до княжої палати. Перед побаченням з Оленою він напевно таксамо вигукував би проти греків та підмовляв би людей проти намірів Володимира змінити віру. Післяж того, як він дав Олені слово помагати Володимирові й причинитися до вславлення Києва, дивився на вуличні події вже інакше: він прийшов туди вже з міцно прищепленою йому думкою, що те, що робить Володимир, мудре, доцільне, корисне.

Знаходячись увесь час на вулиці, Тихоша встиг добре обміркувати все те, що бачив і чув серед юрби, і зрозуміти, що народня маса не всилі оцінити великих плянів Володимира, що сліпо повторює те, що їй налили в вуха ріжні Славії та бояри й міщани, які мають свої цілі. Уявив собі, який тягар двигає на своїх самітних плечах Володимир, і його душу наповнив вихор ріжних почувань: співчуття Володимирові, смутку за свій темний нарід, любови до рідного Києва, жаги прислужитися йому та цілому князівству й... виконати слово, що його дав Олені...

— Але нащо Володимир отак гучно приймає цього грека? — раптом вколола його мозок неспокійна думка. — Хай би собі сам прийшов до терему. І людей не дразнив би, і сорому нам не булоб.

Юрба гомоніла щораз голосніше й сміліше.

— Володимир нічого не робить без розуму — заспокоював себе, але колюча думка не давала йому спокою.

Ходив і думав, думав і ходив, не помічаючи, куди йде й пощо.

Враз ударила його в вічі велитенська постать Перуна зо срібною головою й золотими вусами, що неначе намагалася закрити собою княжий двір. Ось долітають до нього хвилі людського гомону, запах диму та спаленого жертовного мяса.

Почуття огиди й відрази дратує Тихошу. І йде він просто до Перуна. Тут велитенська юрба. На земляному підвищенні стоїть сивий розчухраний Славій у полотняній одежі, постолах, з довгою сивою бородою. Вимахує костистими руками й вигукує:

— Перуне, не дайся! Пішли стріли свої вогненні на ворогів наших. Охорони князя від спокуси. Володимир забуває тебе, віру хоче змінити, богів занапастити. Горе нам буде, як боги прогніваються на нас! Загинемо від руки ворогів!

— Перуне, — загула юрба — не дайся!

— Перуне! — вигукнув якийсь міщанин з мутними очима й гарячковими румянцями на блідому лиці: — Ми не дамо тебе на поталу. Ходім, люди, до княжої палати, скажім князеві, щоб міцно тримався віри свого батька Святослава, як хоче князювати в Києві!

(Дальше буде).

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

МАНВІЛ, Н. ДЖ. Місячні збори Тов. ім. Т. Шевченка, від. 349., відбудуться 11. вересня, в годині 2., в Ліберти Гали. — Ілько Шеґера, пр.; Дмитро Фидина, кас.; Микола Лісний, секр.

ЧЕСТЕР, ПА. Місячні збори Тов. ім. Тараса Шевченка, від. 156., відбудуться в новозбудованім домі Укр. Громади на Іст Честер, в неділю, 11. вересня, точно в 1:30 пополудні. Відзиваємося до вас, члени цього відділу, що літній сезон минув і час братись до роботи. Отже прийдіть на мітинґ як один і приведіть зі собою кандидатів до У. Н. Союзу, бо Союз це найсильніша українська орґанізація в Америці. Цей відділ буде мітинґувати в своїм Українськім Домі, 701 Green St., де буде своя правда і сила і воля. Подбайте, щоби відділ 156 зріс в два рази стільки членів, що має. — Яцко Ташик, пр.; П. Закорчемний, кас.; В. Новак, секр.

СИРАКЮЗ, Н. Й. Звичайні збори Укр. Тов. Січ, від. 282., відбудуться в неділю, 11. вересня, в год. 2. попол. Всі члени обовязані явитися на означений час. — П. Танасишин, пр.; І. Піґуляк, фін. секр.; В. Осухівський, кас.; І. Лущак, рек. секр.

„СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР" ЯК ДВИГУН РІЛЬНИЦТВА

Під впливом американських відносин американські українці наставлені до практичного життя. Тому то донедавній романтизм українців у старому краю був їм противний. В розмовах вони нераз кидали вимогу, щоб старий край більше присвячував уваги фаховості, ніж загальній освіті. Але — привиклі до праці здебільша у промислі, фаховість вони беруть у вузькому понятті: пристосіблення до ремесла та промислу. Тимчасом наш край наскрізь рільничий; земні богатства не є його власністю, то й промисл не може бути головним заняттям народу, якщо не має змоги у власному заряді наладнати митних відносин. Може ще більшу вагу має — рільництво. Тому то й піднесення рільництва в недержавного народу, такого як українці, має першорядне значіння, особливо тоді, коли земля, що є в посіданні рільників, щораз більше роздроблюється, а окремі закони унеможливлюють прикуп землі.

На землях, де живуть українці, аж 45.9% усіх господарств мають ледви до два гектари (коло 4 акри) землі, а дальших 33.4% до 5 гектарів землі. У східній Галичині цей стан далеко гірший: 60.5% усіх господарств мають до 2 гектари, а тільки 29.8% до 5 гектарів землі. Отже,— 4/5 усіх господарств наших земель — це або невистарчальні, або ледви вистарчальні господарства. Не диво, що наш селянин не може вижити зо своєї землі й шукає інших заробітків. А що таких пошукувачів є багато і подажа рук та сили численна, то й заробітна плата декуди 30—40 сот. денно за 16 годин праці, або у жнива, то праця на лані декуди за 26 сніп!

Тому то треба двигнути рільника, щоби він навіть при зменшених рільничих засобах мав змогу вижити та ще й виповнювати культурно - громадянські обовязки.

При такому річевому міркуванні набере особливо значіння рільниче товариство „Сільський Господар" з централею у Львові й організаційними станицями по всій східній Галичині. Є це станова організація українського селянства. Вона дбає не тільки про піднесення рільничої культури, але й про правний стан рільництва та боронить селянських прав.

Вузькі межі діяння „Сільського Господаря" зовсім не є наслідком якоїсь галицької заскорузлости; такі обставини. Не зважаючи на те, що статут „Сільського Господаря" дозволяє йому працювати на цілій області Польщі, то в 1937 р. розвязала влада працьовиту й надійну філію в Луцьку, а разом з нею 52 кружки, що діяли на Волині. Таксамо не сміє „Сільський Господар" поступити на Лемківщину, бо це смуга краківського воєвідства, а воно не дозволяє відкривати в його області кружків „С. Г.", бо — мовляв — населення є проти такої організації. А те населення навіть не бачило тієї організації.

Починаючи від 1883 р., з основуванням Народної Торговлі у Львові, почався в Галичині період творення ріжних економічних установ: торговельних, кредитових, обезпеченевих, банкових. Були це інституції, що приучували нарід до самовистарчальности, давали йому деяку поміч, відтяжували господарства, але не подавали ради на саме джерело нужди, на невідповідне й мало раціональне, старосвітське ведення рільничого господарства. Щойно в 1906 р. створилася при „Просвіті" секція економічно - господарська. Поприи іншу підставову працю тієї секції в ділянці рільничого господарства вона позначилася тим, що дала почин до створення молочарського союзу у Стрию (1907), з якого повстав сьогоднішній „Маслосоюз", та оснувала рільничу школу в Милованї (товмацького повіту). Одначе ані сама „Просвіта", ані тим менше секція — не були в стані заступати рільничий стан, чи репрезентувати його.

В 1898 р. заснувалося в Олеську місцеве товариство п. н. „Сільський Господар", поширилося на повіт і була повітовою організацією до 1903 р. В 1905 р. перенесли це товариство до Львова, але й тут не зараз вдалося розцікавити ним селянські маси. Щойно в 1909 р. переорганізовано це товариство на **краеве**, змінено відповідно статут, де установлено право творити кружки на місцях і по повітових осередках філії для ініціятиви й нагляду. Щойно тією організацією розрухане селянство вирішило долю того товариства. В 1909 відбувалася в Стрию перша хліборобська вистава (українська) і при тій нагоді (23. вересня) відбулися загальнокраєві, репрезентаційні загальні збори, від яких почалася жива й корисна діяльність „Сільського Господаря" під головуванням незабутнього д-ра Евгена Олесницького.

Вже до війни була праця „С. Г." доволі показна. Як пише звідомлення за 1913-тий рік — було в краю 85 філій і 1,355 кружків. Товариство уладжувало курси й виклади, мандрівні господарські школи, закладало досвідні поля й зародові обори, вчило про потребу меліораці й комасації ґрунтів, переводило обезпечення худоби та видавало місячник „Господарська Часопись", а від часу до часу якусь книжечку господарського змісту. Але тоді було легко таке товариство вести, коли міністерство рільництва у Відні давало (як у 1913 р. (133,000 корон пімоги, а виділ краєвий у Львові 14,800 корон! Зовсім інші відносини запанували сьогодні. Але „Сільський Господар" примінився й до них, змінив спосіб організації, спер її виключно на сили самого селянства, що в тому товаристві організуються, і в повоєнних роках, особливо в останніх 10 роках (від 1928) працює незвичайно видатно, за заложеною програмою.

Як у довоєнних, так і безпосередньо в повоєнних роках працювали в „Сільському Господарі" громадяни — як це кажеться — доброї волі. Чи вони більше, чи менше розумілися на практичній господарці, якщо бачили потребу двигнути селянське рільництво, бралися до роботи й робили це, що вміли і як уміли. Зараз по війні перекинулися ті „люди доброї волі" організувати кооперацію; річ безперечно незвичайної ваги, бо в селянській становій організації не було кому послідовно працювати. Щойно з приходом до краю нашої воєнної молодої еміґрації, що поза границями навчилася господарства у високих школах, почалася систематична робота вже фаховими силами. Бо вже минули часи аматорства; тепер часи спеціялізації. Тільки фахівці можуть дати рільникам фахове знання. А таких фахівців вже має „Сільський Господар", ця селянська організація, що своєю працею найближча до селянської душі. Цих фахівців є в централі у Львові 13, а в краю 127; з них у централі 8, а в краю 58 інжинірів-агрономів з високою освітою. Інші фахівці — це інструктори для хліборобського вишколу, для садівництва, пасічництва, інструкторки для праці серед господинь і т. п. Ці фахівці-інжинірн обслуговували 50 повітів; 9 філій „С. Г." ще не мають фахових інжинірів, бо їх зовсім нема в краю. Та „Сільський Господар" дбає, щоб вони були; в тій цили він виєднав покриття на сім стипендій і сьогодні 5 з них використовують кандидати на агрономів, що вчаться в лювенському університеті в Бельгії. Кожний з них підписав зобовязання працювати щонайменше 6 років під орудою „Сільського Господаря". Тимчасом радить собі товариство в той спосб, що підучує інструкторів на довших курсах. Таких курсів відбулося в останньому адміністраційному році 280. Найбільше вчилися, як вести вишкіл молоді та господарство сільських господинь. В цій ділянці має „С. Г." великі успіхи. Вишкіл молоді, це по правді 4-літня хліборобська школа для хлопців і для дівчат від 14 до 18 року. В гуртках молоді було її 11,000 останнього року. Велике значіння мають ці гуртки особливо від часу, коли то влада заборонила під кінець 1936 р. вести такі гуртки товариству „Рідна Школа".

Велику ролю сповнюють Секції Господинь при „С. Господарі". Правда, за часів існування Союзу Українок деякі провідниці українського жіноцтва нерадо дивилися на цю організацію; для їхнього товариства булоб краще мати все українське жіноцтво коло себе. Але ніде правди діти — в області жіночого господарства можуть жінку навчити тільки ті, що самі більше знають, фахові люди. А друге, що поляки почали закладати т. зв. „Кола Господинь Вейскіх" з головною метою, щоб до них приєднати український елемент, охочий знання. Тому сільське жіноцтво зовсім добре зрозуміло добрі наміри рільничої організації й почало масово туди напливати. Найкращим доказом число секцій, що виносило в 1937 р. — 428 і число членок 16,345, коли ще в 1936 р. було число секцій 212, а число членок 7,047. Це очевидно нічого не пошкодило жіночій організації, бож вона теж не мусить бути у всіх ділянках фаховою.

В чисто фаховій галузі займалося товариство: технікою рільництва, плеканням худоби, садівництвом і пасічництвом та городництвом.

З важних у наслідках праць у ділянці рільничої техніки слід занотувати заходи коло меліорації (поправи ріллі) й комасації (зєдинення землі одного господаря в одній суцільній смузі). Меліорацію переводить товариство власними силами і власним коштом, поправляючи 500 гектарів лук і пасовиськ у 10 селах, у 6 повітах. При допомозі технічного персоналу львівської Хліборобської Палати справлено 3,400 гектарів. Отже — стільки мокрих, квасних неужитків одержало українське селянство завдяки Сільському Господареві.

Комасації не може „Сільський Господар" переводити сам на власну руку. Товариство веде тільки дуже широку, живу й успішну пропаґанду для цієї справи. Наслідком того скомасовано в 1936 р. (на початок) поле у двох селах, а в 1937 р. — пятьох та ще приготовано до комасації 14 сіл у 8 повітах. Поза тими великими роботами розвиває товариство працю в ділянці управи збіжжя, пашних ростин та цукрового буряка. Поширено теж досвідництво.

Годівельна ділянка охоплювала: годівлю рогатої худоби, свиней, овець, курей, гусей, качок, кріликів, риб, шовкопридки і бджіл. Це коротко скажеться „годівля така то"... Але, щоб її перевести, на це треба дослідів, треба піднайти расу, переконати рільників про ужитковість тієї породи, навчити ходити коло неї та... ще й дати засоби на розплід! Так у кожній галузі. Річ у тому, щоб селянин не тримав „фоста", але рід худоби, що дасть йому при вмілому плеканні якнайвищу користь. Переконати напр. безземельного селянина, що навіть він може мати спосіб прожитку з шовківництва, це була нелегка справа. А всеж уже нотує „С. Г." 103 годівельники у 14 повітах. (Шовкове волокно збувають у кооперативі „Шовк", що займається пряжею і тканням шовку). Але навіть пасічнича чи садівнича секція так розрослася й виказує стільки зацікавлення до господарських новин у тих ділянках, що треба було заангажувати кількох інструкторів.

Велику місію виконували й виконують пресові органи „Сільського Господаря", а то: двотижневик „Сільський Господар" та місячники: „Український Пасічник", „Хліборобська молодь" і „Практичне Садівництво". Всі ці органи розходяться в коло 20,000 примірниках. Крім цього видає товариство кожного року по кільканацять змістових фахових книжечок у кількадесятьох тисячах примірників. Саме тепер ладить до друку сільсько - господарську енцикльопедію.

Малоземельне селянство рятується перед голодом і загибіллю, як може. Одною з форм такого рятунку, це домашній промисл. В багатших селах чи околицях його менше, але в бідніших — займаються домашнім промислом малощо не в кожній хаті. Вироби деяких галузей (ткацтво, килимарство, кераміка, деревні роботи) стоять деколи на висоті мистецтва. Але нема кому тих „халупників" зорганізувати, а через те вони або не можуть збувати своїх виробів, або збувають їх за безцін. До такої організації взявся саме „Сільський Господар". Покищо ця організація у стадії поважної підготови, хоч деякі більше суцільні виробництва користають уже з помічних кредитів, виєднаних „Сільським Господарем".

Крім власних підготовних курсів (про що була мова) та заходів для побільшення числа фахових агрономів (при помочі стипендій) стоїть „Сільський Господар" у тісному звязку з ріжними рільничими школами в Галичині (рільничий ліцей у Черниці, господарська школа „Просвіти" в Миловані, Жіноча школа домашнього господарства Рідної Школи" в Шибалині, Молочарська школа „Маслосоюзу" у Стрию). Всім тим школам помагає „Сільський Господар" своєю фаховістю — візитуючи їхні висліди навчання, дбаючи про засоби на удержання дітей і т. п.

Великі надії можна було мати в організуваній **охороні тварин** при помочі сільсько-господарських організацій. Вже було зорганізованих 425 секцій, що піклувалися 51,056 коровами. Фахову опіку вели 20 ветеринарів. На випадок упадку худобини — товариство мало давати відшкодування. Хто знає, яку вартість у господарстві, а ще в українського селянина представляє худоба, той може зміркувати значіння згаданих започаткувань. Але, не зважаючи на те, що правильник для тих секцій був узгіднений з дотичними законами, що його затвердила Львівська Хліборобська Палата, — влада заборонила вести таку акцію, добачуючи в ній **асекурацію.**

Всю цю діяльність для піднесення українського рільництва вів „Сільський Господар" при помочі своїх 60 повітових філій і 1,840 кружків. Всі вони разом гуртують коло 140,000 членів. Що селяни дорожать своєю становою організацією, вказує цей факт, що напр. 1937 р. 126,450 членів заплатили цілорічну членську вкладку, а між ними 19,152 жінки. Це зрештою мусить так бути, як зважити, що товариство одержало в 1936/7 р. всього 15,000 злотих допомоги, а від Хліборобської Палати піддержку при веденні курсів та на організацію домашнього промислу; це все на грошевий оборот виносить 1,200,000 зл. на рік.

Це булиб у головному ті зариси, що в них обертається праця „Сільського Господаря". Якби хотіти представити її в цілості, у всіх подробицях, то очевидно треба би було зробити це окремою брошурою. Тому не дивно, що вона знайшла навіть увагу з боку чужих, що замічається з запросин з боку ріжних чужинних офіційних, напів офіційних та приватних інституцій не тільки для репрезентації українського рільництва, але й для фахових порад. У білянсі наших національних визвольних змагань не можна вже обійтися без вкладу „Сільського Господаря", ані не дасться його поминути.

Лев Ясінчук.

ВІДОЗВА
ДО ВСІХ БУВШИХ СТАРШИН ТА СТРІЛЬЦІВ У. Г. А.

Видавництво „Червона Калина", що видало цілу низку праць і споминів з наших визвольних змагань, та видало дуже гарний альбом У. С. С. — приступає тепер, по довгій підготові до видання другої пропамятної книги, альбому У. Г. А.

В альбомі, крім цінних споминів, мають бути поміщені також знимки ще живучих учасників, т. є стрільців і старшин Української Армії. Це має бути живий памятник У. Г. А.

Тому звертаємося з проханням до всіх бувших старшин і стрільців У. Г. А., які ще досі не надіслали своїх праць до управи Стрілецької Громади, щоб це негайно зробили. Потрібно такого матеріялу: ріжних захованих документів, які відносяться до минулої українсько - польської війни. Потрібні шкіци і рисунки, як також світлини ґрупами і поодиноко, старшин і стрільців. При світлинах просимо означувати особи, місцевості, час перебування та події, звязані з світлинами. Також означити імя власника світлини.

Завданням впорядчиків альбому буде представити розвій подій у їх хронольоґічному порядку на тлі орґанізаційної та державницько - творчої праці й історії У. Г. А. від перших початків до кінця на еміграції в Ч. С. Р.

Всі згадані документи мають бути прислані до управи Стрілецької Громади найдальше до 20. вересня ц. р.

Управа Української Стрілецької Громади в Злучених Державах Америки.

НАЙСКОРШИЙ ЧОЛОВІК СВІТУ.
Капітанові Джорджові Е. Т. Істонові (наліво), колишньому англійському військовому офіцирові, ґратулює Арт Пилсбері, представник Американського Автомобільного Союзу, за те, що він їхав автом пісками Боневилю, в стейті Юта, зо скорістю 345 миль на годину.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

МОНЕСЕН, ПА. Місячні збори Бр. св. Петра й Павла, від. 338., відбудуться в неділю, 11. вересня, в годині 2. пополудні, у звичайнім місці. Обовязком всіх членів є бути присутніми, бо є ухвалений пікнік разом з парохією. Напоминаємо довгуючих членів вирівняти довги, котрі залягають по 3 й 4 місяці; хто не заплатить цього місяця, за того не вишлемо вкладки, а секретар по хатах ходити не буде. На то є збори. Проситься родичів, котрі мають діти, привести їх на збори, а ми їх впишемо. Також проситься всіх членів і членниць привести знайомих або кревних, а ми радо впишемо їх до У. Н. Союзу. — Михайло Коваль, предс.; Ілько Фаль, кас.; Іван Адамів, секр.

РОЧЕСТЕР, Н. Й. Місячні збори Сестрицтва Рожд. Пресв. Богородиці, від. 36., відбудуться в суботу, 10. вересня, в галі церковній. Початок точно в годині 7. Просимо членниці явитися на означений час, бо маємо важні справи до вирішення. Припоминається тим сестрам, котрі довгують, щоби прийшли на збори і заплатили свої вкладки, щоби не нарікали, як будуть суспендовані. Будемо принимати нових членниць на цих зборах. Просимо приведіть своїх знайомих, котрі ще не вписані до У. Н. Союзу, най запишуться. — Олена Скробач, предс.; Настасія Грицак, кас.; Марія Ходак, секр.

НЮАРК, Н. ДЖ. Місячні збори Тов. ім. Мих. Грушевського, від. 219., відбудуться в суботу, 10. вересня, в годині 8. ввечір, в укр. прав. гали, 675 Савт 19. вул. Кожний член обовязаний прибути на ці збори. — Т. Боднар, предс.; М. Соколовський, кас.; А. Мудровський, секр.

НЮ ЙОРК, Н. Й. Спеціяльний мітінґ Т-ва „Зоря", від. 69., відбудеться 10. вересня 1938 р., під ч. 217 Іст 6-та вул., в ціли розглянення й ухвалення угоди та пляну злуки й реасекурації У. Н. Союзу зо Згодою Олифантських Товариств, та переведення всяких справ, що можуть правильно виникнути на тім мітінґу. Кожний член безумовно мусить явитись на тім мітінґу. — Ів. Мартинець, секр.

ОЛІЄН, Н. Й. Трикварталь̄ні збори Товариства Запорозька Січ, від. 366., відбудуться 11. вересня, в 2. годині пополудні, в домі 930 Brook St. Кожний член повинен явитися і вирівняти свої вкладки, бо в противнім разі буде суспендований. — Г. Непорадний, предс.; Д. Базів, кас.; Д. Мішанець, секр.

БРУКЛИН, Н. Й. Трикварталь̄ні збори Тов. Дністер, від. 310., відбудуться 10. вересня, в год. 8. вечором, під ч. 724 Лїонард ул. Тому, що це є трикварталь̄ні збори, обовязком кожного члена на ті збори явитися і вислухати справоздання. Буде звіт з манїфестації, балю і інші справи. Уряд просить членів, щоби подбали й припровадили нових кандидатів до Тов. і У. Н. Союзу. Котрий припровадить кандидата до Союзу, дістане нагороду зі Союзу. Так само не треба забувати і дітей. Неприсутний член заплатить кари 50 центів, урядник 1 дол, котра не буде дарована. — М. Більський, секр.

ФРЕНКФОРД, ПА. Місячні збори Тов. ім. Дм. Вітовського, від. 268., відбудуться в суботу, 10. вересня, в годині 7:30 ввечір, в домі Укр. Громади, 2171 Векелайн ул. Проситься членів, щоб точно зійшлися начас. Є важні справи до рішення. Напоминається довгуючих, щоби старались вирівняти вкладки. Хто з членів має кандидатів в члени У. Н. Союзу, просимо їх привести на збори. — М. Андріїв, предс.; Г. Михалюк, кас.; П. Омелян, секр.

НОРТГЕМПТОН, ПА. Місячний мітінґ Тов. Українських Січових Стрільців, від. 44., відбудеться в неділю, 11. вересня, в годині 1:30 пополудні, в українській церковній гали на Нюпорт Еве. Проситься всіх членів прийти на цей мітінґ і заплатити свої вкладки. Особливо ті члени, котрі більше довгують, мають сплачувати свої довги, коли тепер працюють і тим самим себе забезпечити на пізніші часи, коли не будуть працювати. Кожний член, коли приведе нового кандидата до вписання до У. Н. Союзу, отримає добру нагороду. — В. Шишка, предс.; А. Бодник, кас.; Л. Демчук, секр.

ГАЙНС І ЙОГО „ДВІЙНЯК".

Направо Джеймс Гайнс, окружний провідник Тамані Голу, правильної організації Демократичної Партії в Ню Йорку, що тепер стає на суд, обвинувачений за вживання політичного впливу для добування безкарности льотерійному рекетові, на чолі котрого стояв відомий бандит Доч Шулц. Наліво Ларі Карні, звісний між злочинцями як „декан", хоч він належав до ґенґстерів Доча Шулца. На процесі прокураторія доказувала, що Гайнса бачено в товаристві Доча Шулца в Бриджпорті, в стейті Конетикот, а оборона доказує, що там бачено не Гайнса, а цього Ларія Карнія, що, мовляв, такий подібний до Гайнса, як дві каплі води.

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ, ПА. Місячні збори Тов. Любов, від. 45., відбудуться в неділю, 11. вересня, в годині 2. пополудні, в домі Тов. У. А. Горожан, 847 Н. Френклин ул. Проситься членів, щоб точно зійшлись, бо є важні справи до полагодження. Минулих зборів ухвалено уладити баль. На цих зборах треба вибрати комітет до обслуги. Проситься членів за чисельну участь. — Василь Стриковський, предс.; Антін Гарасим, кас.; Теодор Малик, секр.

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ, ПА. Звичайні збори Тов. Мир, від. 324., відбудуться в суботу, 10. вересня, в домі Укр. Громади на 23-тій і Бравн, в 8. год. ввечір. Є справи, котрими будуть заінтересовані всі члени; тому всі повинні бути на зборах. — О. Горохівський, предс.; Н. Бурак, кас.; Мих. Туркот, секр.

ЕЛИЗАБЕТ, Н. ДЖ. Трикварталь̄ний мітінґ Братства св. Арх. Михаїла, від. 142., відбудеться в суботу, 10. вересня, в год. 7:30 ввечір, у гали У. Н. Дому, 212 Фултон Стр. Обовязком кожного члена є явитись начас. Аа порядку нарад справоздання контр. комісії, принимання нових членів, баль. Взивається членів, котрі ще не мають своїх дітей вписаних в У. Н. Союзі, вписати. Маєте кращу нагоду, як в чужих організаціях, чи іншеренсах. Довгуючих членів проситься вирівняти свої вкладки, бо це противиться статутові. — Я. Лещак, предс.; М. Маркович, кас.; П. Остапчук, секр.

НЮ ЙОРК, Н. Й.

ПОВІДОМЛЕННЯ!

НАУКА в Українській Народній Школі при Укр. Православній Громаді, 334 Іст 14. вулиця в Ню Йорку **розпочинається в ПОНЕДІЛОК, 12. ВЕРЕСНЯ 1938, в год. 5. попол.,** Української мови вчитиме іспитований учитель **гр. Микола Запухляк.**

Родичів, котрі мають дітей у шкільному віці, приситься посилати їх до тої школи. 209

Шкільний Комітет.

Дух часу.

Одна з особливостей нашого модерного часу полягає в тім, що люди тратять гроші, яких вони не мають, на річи, яких не потребують, щоб заімпонувати людям, яких ненавидять.

АЗІЙСЬКЕ МОНТЕ КАРЛЬО

Не цілих чотири години плавби кораблем з Гонконґу лежить острів Макао. Цей острів є найстаршою европейською оселею на Далекому Сході. Хоч европейців на острові нема тепер багато, всеж він має великий добробут. Макао доставляє цілому Далекому Сходові сірники, їх виробляють китайські робітники у великих місцевих фабриках. Далі воно відоме є з штучних вогнів, які виробляють китайські халупники, врешті його головним торговельним артикулом є опій, якого, правда, вивозити не вільно, а таки його вивозять. Та всі ті роди промислу блїднуть перед головним „фантаном", що з нього живе цілий острів.

Фантан — це дуже улюблена китайська газардова гра. Вона не вимагає ніякої інтелігенції. Вистане уміти числити до 4-ох. Система гри фантану така, як і в Монте Карльо, себто що банк усе виграє, але, що китайці найбільше загорілі грачі на світі, то ніщо їх не може відстрашити від гри. Багато, а то й просто тисячі людей приїжджають на острів, тимбільше, що в інших місцевостях газардові печери відчинені щойно ввечір, а в Макао біржа гри „працює" вже від ранку.

Хоч є там дуже багато кімнат і столиків у кожній кімнаті, то над печерою можна прочитати напис: „Дім гри переповнений, тому тимчасово зачинений". За столиками сидить ріжношерста публика: міліонери, плянтатори, куці і куліси (китайські робітники) з передмістя, що ввесь свій денний заробіток кладуть на терезки щастя. Коли куліси програють свій заробіток, тоді вибігають на вулицю, жебрають від европейців кілька мідяків і знову біжать до касина пробувати щастя.

При фантанових столах за кілька хвилин пропадають великі маєтки. Від жовтих грачів бє якась непримення сила, що наче злий дух запоморочує всіх довкола. Неодин білий, сідаючи за столик на кілька хвилин, так під впливом настрою цих жовтих запалиться, що встає аж тоді, як усе програє. Часто жовті заманюють туди торговців зброї, які нераз програють там ціле своє майно.

Поміж грачами вештаються і такі люди, що ніколи не хвилюються, ані не пізнати по них запалу до гри. Це є „банкірі", які готові програному стати в пригоді, готові помогти, якщо програний згодиться стати шпигуном у користь Японії. Хоч китайці великі патріоти, трапляються випадки, що, програвши, у прикрій ситуації приймають оферти японського аґента.

Як у Монте Карльо, таксамо в Макао сидять такі грачі, що записують кожний вислід гри. На основі даних ті маняки опрацьовують „необхідні системи", якими можна розбити банки, що більше: як за чверть години можна стати міліонером.

Є ще між грачами такий один, що не опрацьовує ніяких систем, а тільки записує обороти, з яких третю частину забирає до державної каси. Коли хто спробує общахрувати уряд, тоді відбирають йому концесію. Концесію на салю гри видає португальський уряд.

Видно, що дохід державного скарбу з того джерела мусить бути дуже великий, бо в Макао слідно великий поступ, багатство бє з усіх сторін. Державні будинки зовсім новочасні і гарні. Вулиці і тротуари чистенькі та гарні, а в місті працює навіть уряд суспільної опіки, чого ніде нема на Далекому Сході.

В останньому часі темпо життя в Макао значно пожвавіло. Багато є тут чужинців та китайських вояків, яким хочби й найдовший час швидко збігає при грі.

На кожнім кроці тут чути запах воєнного пороху. Є тут побічні роди „воєнного промислу" — нічні льокалі і коршми — які забирають воякам усе те, що вони привезли з поля бою або виграли.

Отой легкий зарібок оподалік воєнних теренів притягає сюди ріжної раси европейців з преріжними відтінями шкіри. І справді, неодин приїжджає сюди з леда чим, а виїжджає з набитими кишенями, та більшість із них тратить те все, що нераз довгими роками запрацювали.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ДОКУМЕНТ ПРО УКРАЇНУ З 1711 Р.

Подаю в оригіналі один російський документ з часів Петра І., найбільшого ворога України, в якому то документі наш край називається Україною. Документ походить з 1711 р. і є офіційним рапортом про друге знищення Запорозької Січи, заснованої вдруге біля ріки Самари й Камянки. Він був надрукований у травні 1711 р. у першій петербурзькій ґазеті п. з. „Первая газета в Петербурге".

В оригіналі цей звіт звучить:

„Маїи, Реляція, Сего Апрѣля, 11 дня. Получена здѣсь вѣдомость отъ господіна адміра̄ла, графа апраксіна, что получілъ онъ **вѣдомость съ України,** отъ генерала маеора шідловского, что онои генералъ маеоръ ходілъ къ крѣпости новосергїевской что на Самарі (которую воръ пляка отдалъ хану кримскому). И помощїю божїею оную крѣпость штюрмомъ взялъ, въ которои взята одна пушка чугунная, 1305 казацкихъ піщалеи, 3 знамя, одни літаври, волнянскихъ жітелеи 700 въ том чїслѣ запорожцовъ 46, да 2330 женъ, которихъ мужья во время штюрму побіти, а воръ пляка и съ нїмъ изменниковъ запорожцовъ и орды".

Джерело, з якого поданий цей документ, є передрук з російського журнала „Нива", що виходив у Петербурзі, а датований: квітень 1911 р. Цей журнал можна дістати в кожній з більших бібліотек в Америці.

Митро Пасічник,
Філядельфія, Па.

На відчиті.

На однім відчиті прелеґент говорив незвичайно довго й, що важніше, нудно. Люди почали тихцем виходити. Та коли це явище прибрало масовий характер, один добродій встає й каже:

— Наперед рятуйте жінки й діти!

Жіноча стрункість.

Два приятелі хваляться красою своїх жінок.

— Моя жінка має прекрасну „лінію". Вона така струнка, що я пальцями обох рук обійму її в стані!...

— Моя ще струнківша. Вона, як зїсть сливку, то видно, як ця сливка йде до шлунка...

Куку в руку.

— Чи можу просити руку вашої дочки?

— Руку можете, але в руку нічого не дістанете.

ТАРЗАН СМІЛИВИЙ. (5)

Але засіб Тарзанових штучок іще не був вичерпаний. Він іще мав надію відігнати якось дикунів від білого чоловіка і врятувати йому в той спосіб життя. Ще раз він набрав повні груди повітря і закричав ґрізно: „Я є демон дерев. Увільніть цього чоловіка і не катуйте його, бо кара велика на вас упаде. Я переслідувати вас буду до кінця вашого життя!"

Це спантеличило дикунів. Вони менше боялись однорозової кари, ніж довгої, що переслідувати їх буде на кожному кроці. Вони збились в купу і почали радитись. Можливо, що вони булиб позбулися білого чоловіка і зробили то, чого жадав Тарзан, та тут вивязалось засадниче питання: коли вони так зроблять, то тим викличуть гнів у свого власного божка.

Таким поступованням вони далиб доказ, що не вірять у силу свого божка і тому піддалися якомусь чужому демонові. А що тоді свій божок скаже? Буде зле. Зо слів Тарзана виразно виходило, що він стоїть на воєнній стопі з їхнім божком. Якже тоді йому піддаватися? Зле. В таких випадках звичайно провід перенимав юнак. Бо він був рішучіший.

Зрозуміло, що він також боявся Тарзана, але й не хотів ображати свого божка. Тому він порадив зробити так: „Утікаймо всі разом", радив він, „білого не лишаймо; а коли отсей демон сильніший від нашого божка, то ми піддамося йому і лишимо йому білого чоловіка. Колиж наш божок сильніший, то нічого нам не станеться і честь буде врятована".

Порядок мусить бути!

В одній гімназії появилось на чорній дошці таке оголошення дирекції:

„Подання про звільнення від науки з причини хороби, нещасливого випадку, весілля чи похорону мусять бути внесені у дирекції найпізніше рано в один день перед тим днем, у який відбувається спортове видовище...